

SAVUMERKKEJÄ 1/2005

Kansainvälinen Savusaunaklubi -
The International Smoke Sauna Club ry

31.1.2005

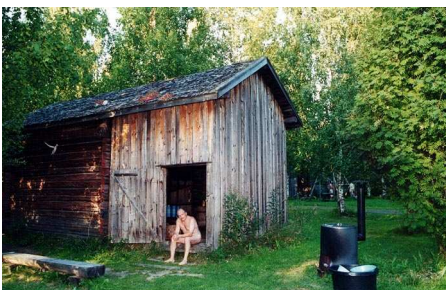
1/6

Klubi-isännän savumerkki

Vuosikokous lähestyy. Kulunut vuosi on ollut klubin osalta melko tapahtumarikas ja tekijöiden kannalta työteliäs. Siksi onkin aivan erityinen syy kiittää niitä, jotka ovat ahkeroineet klubin toiminnan edestä: Sepe Leskinen (retket, julkaisut), Eero Välikangas (nuorisotoiminta, tiedotus, PR), Jorma Sannisto (tilit, postitus), Antti Paajanen (kirjanpito), Jukka Sauro (sihteeri), Erkki Haapio (postitus), Petri Pöntinen (tiedotus). Monet muutkin ovat antaneet kiitettävästi panoksensa toimintaamme. Kun toimintamme on vapaaehtoisen aktiviteetin varassa, puheenjohtajan mieluisa tehtävä on patistaa jäseniä toimimaan aktiivisesti klubissa, silloin jäsenenä oleminen on myös antoisampaa. Vuosikokous 12.3.2005 on hyvä tilaisuus ilmoittautua entistä aktiivisemmaksi jäseneksi.

Pentti Tuohimaa

MILLÄ TUULELLA SAVUSAUNAN VOI LÄMMITTÄÄ?

Kysymys on lapsellinen ja tarpeeton - täysin retorinen; käytännössä savusaunan voi lämmittää vain hyvällä tuulella. Jo edellisen saunomisen jälkeisen vilvoittelun aikana savusaunoja päättää, että ”tämän minä lämmitän taas huomenna uudestaan” ja näin uutta saunomista taas odotellen jatkaa hyväntuulisena elämäänsä. Näin on lyhyesti todistettu, että savusaunoja on aina hyväntuulinen; hän lämmittää saunansa aina hyvällä tuulella m.o.t.

Hyvää tuulta ja mielialaa vahvistavat uuteen lämmityskertaan liittyvät etukäteistoimet: polttopuitten, pirasteitten, aijaspuitten, veen tuomien halkojen, tuuliaisien kaatamien, salaman särkemien puuhileitten, kesyyen kantojen, puukarhin kappaleitten, vanhojen päreitten ja kuivien lahojen laudanpätkien keruu; satalatvan tekeminen ja kuljettaminen saunalle auringolta suojattuna (kantoi vastat varjossansa); veen vieminen verhon alla kärpäsiltä ja roskilta suojattuna (vei on vettä verhossansa) – kaikki nämä pienet tärkeät seikat yhä nostavat mielialaa.

Savusaunan onnistuneesta lämmittämisestä tulee erityisen hyvälle mielelle. Polttopuitten valinnalla voi päättää löylyn vivahteen - hunajaisen, simaisen, metisen, tervaksisen, kipakan tai pehmeän, jopa löylyn terveydellisen ja seksistisen aspektinkin.

Useimmat sytyttävät pesän vanhaan tapaan alta, jotkut uuteen tapaan päältä, mikä on hyvä vaihtoehto, jotkut keskeltä. Muutamat hullut sytyttävät pesänsä ulkoa, vaikka siellä puhaltaisi kuinka hyvä tuuli, useimmiten tilanne löylyhuoneessa jää tarkistamatta. Kiukaan voi lämmittää sisältä löylyhuoneesta,

Tervetuloa mukaan Kansainvälisen Savusaunaklubin
iloisiin tapahtumiin!

SAVUMERKKEJÄ 1/2005

Kansainvälinen Savusaunaklubi -
The International Smoke Sauna Club ry

31.1.2005

2/6

tiiliseinän läpi eteistilasta taikka ulkoseinälle kyhätystä lämmittäjän kopperosta. Trombi on tulipesässä vaarallinen vieras. Aina ennen puitten lisäämistä pesään on löylyhuoneessa tarkistettava lisälämmityksen riskittömyys. Saunan kierto paljastaa, onko tuuli imemässä kuumaa savua jostakin seinänraosta ulos.

Savusaunaa on parasta olla lämmittämättä kovalla s.o. yli viiden vaarinboforin tuulella. Kova tuuli imee kuumaa ilmaa seinän raoista, räppänystä ja lakeisesta, veto vetää kipinöitä kiukaan läpi, liian pienet savuaukot synnyttävät löylyhuoneeseen painetta, savuaukkojen ja hirrenrakojen reunat kuumenevat ja ensimmäisinä syttyvät, jos varsinkin tempaisee oven auki ja kiskoo savuaukoista sisään happea.

Näitä ongelmia ei synny, kun tulipesä saa runsaasti paloilmua, tulipesä on korkea, puu palaa kuin nuotio, savu tupruaa kevyesti ilman painetta räppänystä. Imua, vetoa ja painetta savusauna ei todellakaan siedä; näistä olin Suomen Saunaseuran Vaskiniemessä huolissani jo kaksi syttymää sitten! Vieno tuuli on hyödyllinen nimenomaan tuuletusvaiheessa. Aivan tynnellä voi hätätilassa käyttää vaikka poistopuhallinta räppänällä. Hyvin tuulettuvassa saunassa tikua ja häkää ei ole, varsinkin, jos kiuas on kunnollinen ja hiilloksen aina lapioi ulos tynnyriin. Lämpö on muuten kiuaskivissä, ei seinähirsissä tai laudelankuissa.

Jo esi-isillä oli kokemuksia tulipaloista. Yksi syttymissyö oli: tuikahti tulikipuna alta kuivan kurkihirren puhki räppänän retusen. Saunalle toivotettiin aina hyvää yötä: nuku tuli, valvo vesi!

Eero Välikangas

Savuniksinurkka !?!

Me savusaunaklubilaiset emme sähkökiuasta kovin korkealle arvosta, niinpä seuraava sukkahousuohje sopii sähkösaunaan:

Sähkökiukaalle heitetty vesi valuu turhan nopeasti kivien välistä pois eikä löylyä tule. Mutta jos lisäät löylyveden joukkoon pari tusinaa käytettyjä sukkahousuja on tuloksena pitkät ja pontevat löylyt.
PT

Pentti Tuohimaa

Saunan ja kiukaan nimien taustoista

Sain sattumalta käsiini Toivo Kaukorannan Sauna-Seuran vuosikokouksessa 1.3.1948 pitämän esitelmän ”Mitä saunan kiuaskivien nimitykset voivat kertoa”. Katsaus osoittautui mielenkiintoiseksi suomalaisen saunan kehityshistorian kuvaukseksi, jonka vuoksi ajattelin tiivistää muutamia sen esittämiä tutkimustuloksia ilman tarkempia lähdeviitteitä.

Itämeren Suomen kielten ja murteiden piirissä saunarakennuksen nimistö näyttäisi olevan kolmijakoinen. On aika yllättävää, että yleiskielen *sauna* ei alunperin ole itämurteissa merkinnyt saunarakennusta. Tosin suuressa osassa Viroa ja Liiviä tämä ilmaisu merkitsee saunarakennusta. Etelä-Virossa on mielenkiintoinen muunnos *sauna*-sanasta, *sann* (*mon. Sanna*), jonka Kettunen arvelee tulevan

Tervetuloa mukaan Kansainvälisen Savusaunaklubin
iloisiin tapahtumiin!

SAVUMERKKEJÄ 1/2005

Kansainvälinen Savusaunaklubi -
The International Smoke Sauna Club ry

31.1.2005

3/6

sanasta *sakna*, mutta tämä teoria ei ole saanut vahvistusta. Ahlqvistin teoria saunasanan alkuperästä on ehkä yleisesti hyväksytyin. Hänen mukaansa *sauna* tulee sanoista *savu*, *sauvu* ja *sauhu*. Siten *sauna* on tarkoittanut savusaunasta tulevaa savua, joka tietysti täytti ja ympäröi koko rakennuksen. On hyvin ymmärrettävissä, että *sauna* alkoi merkitä myös itse rakennusta.

Toinen erittäin vanha synonyymi *saunalle* on *pirtti*, jota on käytetty erityisesti lounaismurteissa ja Keski-Pohjanmaalla. Nykyliettuassa käytetään sanaa *pirtis*, joka ei merkitse tupaa vaan saunaa. Etelä-Pohjanmaalla 1700-luvulla *pirttikee* tai *pirttivaimo* tarkoitti saunaan synnyttämään mennyttä naista.

Kolmas *saunaa* tarkoittava muoto on Kalevalan *kyly*, joka Aunuksen ja Vienan karjalassa tarkoitti saunarakenuusta. Vepsän kielessä on samaa alkuperää sana *kylbet*. Nämä nimet perustuvat verbiin *kylpeä*. Myös *kylä* on samaa alkuperää. Tämä nimistön kolmijakoisuus perustunee siihen, että saunaa on alunperin käytetty myös asumistarkoituksessa. Siten saunan nimissä näkyvät sen tehtävät saunominen, puhdistautuminen ja asuminen.

Myös kiukaan nimet kertovat mielenkiintoisesta historiallisesta kehityksestä. Kiuas on luonnollisesti ollut saunan peruselementti. Meidän *kiuas* tai *kiukoa* ei ole laajasti levinnyt itämerensuomalaiselle kielialueelle, vaan esiintyy lähinnä pohjoisessa ja idässä (suomalais-karjalais-vepsäläisellä alueella). Vepsässä käytetään muotoa *kiudug*, joka edellyttäisi meillä *kiutua*-muotoa. Eero Välikankaan mukaan *kiudug*-sana on pohjana *kiukkuseen*. Suomen *kiuas*-sana onkin lähempänä alkuperää eli *kivisanaa*. Ahlqvist esittää, että *kiukaan* loppuosa

olisi perua *kota*-sanasta. Vatjassa, virossa ja liivissä käytetään muotoa *ahjo*, mikä tulee sepän pajasta. Meillä varhaisemmassa kielessä tämä näkyy kiukaan taustaa tarkoittavassa sanoissa *ahjontaus*, *ahjontaus* ja *ahjontaus*. A.O. Heickel on sitä mieltä, että kiuas on kehittynyt yksinkertaisesta ahjoliedestä paloturvallisemmaksi kivikaarilla holvatuksi *kivikodalla eli kiukoalla eli kiukaalla* varustetuksi katteelliseksi pesäksi. Tämä olisi tapahtunut melko myöhäisessä esikarjalaisessa kulttuurissa. Eero Välikangas kertoi, että hänen tietojensa mukaan *kivikota* on *jauhinkivi-huone/kota* eikä liity mitenkään kiukaaseen. Siis sanojen taustoissa olisi vielä paljon selvitettävää. Seuraavassa numerossa käsitelen saman esitelmän pohjalta lyhyesti perinteistä kiuaskivien nimistöä ja kansan hyvää kivitietämystä.

Toimintakertomus vuodelta 2004

Vuosi 2004 oli Kansainvälisen Savusaunaklubin neljäs kokonainen toimintavuosi rekisteröitynä yhdistyksenä. Yhdistys rekisteröitiin Tampereella Suomensaareissa pidetyssä kokouksessa 19.5.2000.

Jäsenistö

Vuoden 2004 lopussa yhdistyksellä oli 141 jäsenmaksunsa maksanutta jäsentä. Kertomusvuonna liittymismaksu oli 20 € ja jäsenmaksu 20 €.

Tervetuloa mukaan Kansainvälisen Savusaunaklubin
iloisiin tapahtumiin!

SAVUMERKKEJÄ 1/2005

Kansainvälinen Savusaunaklubi -
The International Smoke Sauna Club ry

31.1.2005

4/6

Johtokunta ja tilintarkastajat

Johtokuntaan ovat kuuluneet:

Pentti Tuohimaa, puheenjohtaja
Seppo Leskinen, varajäs. Heikki Koivuniemi
Esko Leppäkorpi, varajäsen Erkki Haapio
Pentti Hakala, varajäsen Antti Kuusisto
Jorma Sannisto, varajäsen Esko Raskila
Juhani Pynnönen, varajäsen Gunnar Graeffe
Eero Välikangas, varajäsen Harri Kallio

Yhdistyksen ja johtokunnan sihteerinä on toiminut Jukka Sauro ja rahastonhoitajana Jorma Sannisto. Yhdistyksen varapuheenjohtajana on toiminut Seppo Leskinen. Leskinen on toiminut lisäksi yhdistyksen huolitsijana ja koordinaattorina. Tiedottamisesta on vastannut puheenjohtaja Tuohimaa ja nuorisoasiamiehenä on toiminut Eero Välikangas.

Johtokunta on kokoontunut vuoden aikana kuusi kertaa ja lisäksi on pidetty kaksi emailkokousta.

Tilintarkastajina ovat toimineet Matti Kaperi ja Eila Sihvonen ja varalla Raimo Pihkoluoma ja Matti Mattila.

Jäsen ja tiedotustoiminta

Jäsenkirjeitä on lähetetty vuoden aikana kaksi, jossa käsiteltiin yhdistyksemme tilaa ja toimintaa ja kerrottiin tiedossa olevista tulevista tapahtumista. Klubin kotisivut löytyvät osoitteesta www.savusauna.fi

Tapahtumia

- Yhdistyksen vuosikokous pidettiin 27.3.2004 Siivikkalan savusaunan kokoustiloissa. Paikalla oli 21 yhdistyksen jäsentä.
- Saunarauha julistettiin 12.6 Kestikievari Koiviston savusaunalla
- Osallistuttiin Ikaalisten löylynlyöjien yhdeksänsille saunafestivaaleille Ikaalisten kylpylässä 16.-18.7
- Savusaunakongressi pidettiin Raisiossa Kavalton tilalla 28.8

Savusaunaretket

Savusaunaretkiä järjestettiin 11 kertaa. Joulusaunaretki järjestettiin Heiskan savusaunalle Hämeenkyröön 19.12.

Neuvonta- ja testaustoiminta

Testaaja koulutettiin kahteen otteeseen ja koulutettujen testaajien määrä on tällä hetkellä 48.

Suosituslaatan arvoisia savusaunoja oli kaksi. Laatan saivat Outi ja Ilpo Lehto, sekä Ritva ja Jaakko Mikkola.

Talous

Yhdistyksen tulot ovat kertyneet liittymis- ja jäsenmaksuista, suosituslaatoista ja savusaunapaitojen myynnistä. Liittymismaksun suuruus on ollut henkilöjäseneltä 20 €. Jäsenmaksun suuruus on ollut henkilöjäseneltä 20 € ja ainaisjäseneltä (yritykset) 168 €. Suosituslaatan hinta on yksityiselle saunalle 50 € ja kaupalliselle saunalle 168 €. Savusaunapaitojen hinnat ovat olleet 42 € ja 12 €.

Testauksista ei peritä erillistä maksua, mutta matkustuskustannukset on tilaaja suorittanut

Tervetuloa mukaan Kansainvälisen Savusaunaklubin
iloisiin tapahtumiin!

sopimuksen mukaisesti. Yhdistyksen menot ovat koostuneet lähinnä monistus- ja postituskuluista sekä eräiden matkojen osakompensatioista sekä puhelin- ja internetkuluista.

Johtokunta

Suosituslaatan luovutus

Arvovaltainen telekaatio paikalla 9.2.05.

Kuva Sanna Suonpää

Ritva ja Jaakko Mikkola Lempäälästä saivat saunalleen, pikku korjausten jälkeen, laatan n:o 41.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Kansainvälisen Savusaunaklubin toimintaa jatketaan pääosin aikaisemman käytännön mukaisesti.

1. Klubin keskeisintä toimintaa ovat savusaunojen testaus, saunojen rakentamisen neuvonta ja sauna-erityisesti savusaunakulttuurin edistäminen. Näitä tarkoituksia varten koulutetaan testaajia ja lisätään klubilaisten savusaunatietoutta.
2. Klubi pyrkii edistämään savusaunatietoutta järjestämällä koulutustilaisuuksia ja keräämällä alan kirjallisuutta sekä jakamalla tietoa verkossa kotisivun kautta. Tietoa pyritään myös jakamaan päivä- ja aikakauslehtien välityksellä.
3. Klubi pyrkii edistämään savusaunojen paloturvallisuutta yhteistoiminnalla kuntien alueellisten pelastuslaitosten kanssa ja selvittämällä paloturvallisia rakennusratkaisuja.
4. Savusaunojen testaajien koulutusta jatketaan vuosittaisilla koulutustilaisuuksilla. Testaajien nykymäärä mahdollistaa savusaunojen testaukset kysyntää vastaavasti, mutta varaudumme suurempaan kysyntään. Peruskoulutetuille testaajille järjestetään toimintavuoden aikana vähintään yksi jatkokoulutustilaisuus.
5. Uusien savusaunojen rakentamisneuvontaa ja vanhojen savusaunojen korjausneuvontaa jatketaan.

Tervetuloa mukaan Kansainvälisen Savusaunaklubin
iloisiin tapahtumiin!

SAVUMERKKEJÄ 1/2005

Kansainvälinen Savusaunaklubi -
The International Smoke Sauna Club ry

31.1.2005

6/6

Ohjeet annetaan sekä suullisesti paikan päällä että tarvittaessa myös kirjallisesti.

6. Klubin vuosikokous pidetään lauantaina 13.3. klo 16:00 Kaupinojan saunalla Sepon tuvassa (UKK-instituutin alapuolella).
7. Klubi on pyytänyt Vepsän seuraa/Leo Baskin järjestämään Laatokan ympäri savusaunaperinnematkan 13.-17.5. 2005.
8. Klubi järjestää perinteisen saunarauhan julistustilaisuuden lauantaina 9.6.2005. (Paikka ilmoitetaan myöhemmin).
9. Klubi järjestää savusaunakongressin lauantaina 20.8. klo 12 alkaen (Paikka ilmoitetaan myöhemmin).
10. Olemme mukana Ikaalisten IX Saunafestivaaleilla Ikaalisten Kylpylässä 15.7.-17.7. Ikaalisissa julkistetaan vuoden 2005 savusauna.
11. Klubi jatkaa yhteistyötä Heiskan savusaunan kanssa ja pyrkii perustamaan Heiskaan tai muualle Kansainvälisen Savusaunainstituutin.
12. Klubi pyrkii yhteistoimintaan Tampereen seudun yleisten savusaunahankkeiden kanssa ja saamaan oman savusaunavuoron.
13. Yhteyksiä muihin saunaseuroihin kehitetään. Vahvistetaan jo aloitettuja yhteyksiä kuten Ikaalisten Löylynlyöjiin, Suomen Saunaseuraan, Tampereen Talviuimareihin, Pispalan Saunayhdistykseen, Löylyä Elämään yhdistykseen ja Kansainväliseen Saunaliittoon. Jatkamme yhteistyötä Norjan savusaunayhdistyksen,

ulkomaalaisten jäsentemme ja muiden savusaunasta kiinnostuneiden tahojen kanssa.

14. Jäseniin pidetään yhteyttä sähköpostitse ja kirjeitse.
15. Klubi pyrkii hankkimaan rahoitusta savusaunakulttuurin edistämiseksi apuraha- ja kulttuurisäätiöiltä.
16. Klubi myöntää saunamajurin arvonimiä ansiokkaasta savusaunatoiminnasta.
17. Klubi järjestää jäsenistölleen retkiä mielenkiintoisiin savusaunakohteisiin. Retkiä pyritään järjestämään kerran kuussa.
18. Klubi järjestää nuorisokoulutustilaisuuksia, joissa kerrotaan savusaunaperinteestä ja saunotaan savusaunassa.
19. Klubi pyrkii syksy-kevään aikana 2005-6 julkaisemaan 2-3 jäsentiedotetta.

Tampereella 23.2.2005

Pentti Tuohimaa, klubi-isäntä/president
Jukka Sauro, sihteeri
Seppo Leskinen, varapuheenjohtaja
Jorma Sannisto, rahastonhoitaja
Pentti Hakala
Esko Leppäkorpi
Juhani Pynnönen
Eero Välikangas

Tervetuloa mukaan Kansainvälisen Savusaunaklubin
iloisiin tapahtumiin!